

El fenomen a les agendes: propostes velles i noves

Text > KAREL FAYA CABALLERO, Universitat de Girona

Els casinos, els cafès i els ateneus de les comarques gironines han estat des de fa anys unes entitats molt arrelades a la vida local i han tingut un paper fonamental en la sociabilitat i l'accés dels ciutadans a la cultura. Durant la Guerra Civil espanyola, molts casinos i ateneus es van col·lectivitzar i van ser ocupats per consells obrers, com és el cas del Casino de Girona. Durant el règim franquista, aquestes entitats van ser retornades als antics socis, tot i que van subsistir sovint molt controlades.

Amb el canvi de règim i l'arribada de la democràcia, el que semblava que havia de ser una revifalla en llibertat es va traduir en una llarga decadència. Igualment, el patrimoni associatiu ha envellit notablement, i moltes entitats han patit una mala adaptació als temps moderns. Tot i els canvis i la decadència, a molts pobles gironins els casinos i els ateneus han esdevingut l'únic escenari de les activitats culturals i socials, i han recuperat la funció de suplència que en va inspirar la fundació. Ara, però, les activitats que hi trobem són una oferta per a tota la ciutadania, i han superat la barrera d'haver-ne de ser soci de l'etapa anterior.

Activitat cultural i sociabilitat

Paral·lelament a la reducció de l'oferta d'activitats pròpies dels casinos i ateneus durant els últims trenta anys, han crescut noves ofertes en els vells espais. Aquestes subsisteixen al costat de

>> *La Constància de Sant Feliu de Guíxols.*

(Foto: DIPUTACIÓ DE GIRONA. INSPA. PERE DURAN.)

>> Biblioteca del Centre Fraternal de Palafrugell. (Foto: DIPUTACIÓ DE GIRONA. INSPAI. PERE DURAN.)

pràctiques centenàries com els jocs de taula, les tertúlies i la lectura dels diaris dels antics socis.

Per constatar-ho, així com per visualitzar-ho objectivament i numèricament, hem anat a les agendes dels diaris *El Punt Avui* i *Diari de Girona* del període 2018-2021, i hem comptabilitzat tots els esdeveniments que s'anunciaven en aquells espais, en l'arc temporal especificat, a la província de Girona.

Entre les institucions centenàries, els que hi han aportat més referències són l'Ateneu de Borrassà, el Casino de Tortellà, el Casino Llagostera, el Casino Guixolenc, el Casino Menestral de Figueres i el Teatre Casino La Unió de Vidreres.

El ventall d'activitats que hi proposen és molt ampli: cinema (projecció audiovisual de pel·lícules, documents o curtsmetratges), música (dansa o concerts), obres teatrals, conferències

(comptant-hi xerrades, taules rodones i converses) i, en última instància, lectures (presentacions de llibres, recitals o actes relacionats amb la literatura). Les xifres d'esdeveniments només són una mostra, perquè moltes de les activitats tenen una difusió més local.

Començant per l'any 2018, hem anotat setanta-cinc actuacions musicals, com per exemple el concert de *pop* folk català a càrrec de Pavla a l'Ateneu de Celrà; música clàssica a l'Ateneu de Banyoles el 28 de gener a càrrec de Janoska Ensemble, o el concert *Dervishes & Troubadours*, a càrrec de Burruezo & Nur Camerata i Wafir S. Gibril, a l'Ateneu de Celrà el 10 de febrer.

D'altra banda, del 2018 hem buidat al voltant de quaranta espectacles teatrals. Una referència d'aquests és la representació, a l'Ateneu de Celrà, de l'obra teatral *El metge de Lampedusa* de Xicu Masó, el 20 de gener d'aquell any. En últim lloc, el nombre d'esdeveniments cinematogràfics se situa al voltant de trenta-cinc. Cal mencionar, en aquest context, que la majoria formen part de cicles de projeccions. El Cicle Gaudí, per exemple, ofereix una pro-

gramació estable de cinema produït a Catalunya en petites sales, no comercials.

Als casinos i els ateneus, com hem esmentat anteriorment, també s'hi presenten conferències, com la que va fer Carles Ribera sobre el setmanari del qual ell mateix era el director, *La República*, al Casino de Llagostera el febrer d'aquell any. No obstant això, comptabilitzant-les, arriben a tan sols una dotzena per any. Tampoc representen una quantitat considerable els esdeveniments literaris que es duen a terme als casinos i ateneus, atès que l'any 2018 només hi van tenir lloc una vintena d'actes, com el de la xerrada «Rudyard Kipling, un autor per a l'eternitat» al Casino Menestral de Figueres, a càrrec de l'escriptor i crític literari D. Sam Abrams, dins el XI Cicle de Literatura Universal, anunciat el 2 de març del 2018. Un altre exemple és la presentació del llibre *Recoja sus cosas*, amb l'autor, Ander Zurimendi, a l'Ateneu Salvadora Clarà de Girona, el 23 de febrer. Anunciada el mateix dia, trobem la presentació del llibre *Nosaltres les fusterianes*, amb la intervenció d'Assumpció Cantalozella, M. Mercè Cuartiella, M. Rosa Font i Anna M. Velaz, coautores del llibre, i Joan Ferrerós, catedràtic de català. El motiu de la poca incidència d'aquest tipus d'actes podria ser la programació estable que duen a terme moltes biblioteques en aquest àmbit.

L'any 2019, i pel que fa a actuacions musicals, danses i balls, hem comptabilitzat entorn d'una cinquantena d'actes, la majoria de caràcter folklòric, per a gent gran o de gèneres musicals més minoritaris, com el *swing* i el *jazz*. Pel que fa al cinema, el mateix any els casinos i ateneus van ser

la seu d'unes quaranta-cinc projeccions de pel·lícules o documents, i cal destacar l'edició, aquell any, del cicle de cinema africà a l'Ateneu Coma Cros de Salt, una entitat de creació més recent que les clàssiques. En una proporció més petita, al llarg de 2019 es van dur a terme una quarantena de conferències, xerrades, converses i taules rodones arreu de les comar-

Durant els últims trenta anys, han sorgit noves ofertes en els vells espais, que subsisteixen al costat de pràctiques centenàries

>> Escut del Centre Fraternal de Palafrugell. (Foto: PERE DURAN)

>> Concert al Casino de Llagostera. (Foto: MARC SUREDA PONS)

ques. Finalment, es van fer prop d'una dotzena d'activitats relacionades amb la lectura i la literatura, com és el cas de la presentació del llibre *La ciutat*, d'Assumpció Cantalozella, al Casino Menestral de Figueres i a càrrec de Jordi Pla, l'11 de gener; el recital de poesia «El sol pes d'una gla t'esclafarà», a càrrec de Roger Vilà al bar de l'Ateneu de Banyoles, anunciat el 31 de gener, o algunes conferències amb figures literàries com a objecte. N'és un exemple la conferència de l'1 de març «Jane Austen i l'inici de la novel·la moderna», que també va tenir lloc al Casino Menestral de Figueres, a càrrec de D. Sam Abrams, escriptor i crític literari.

A tot això, cal afegir la presència al calendari de les convocatòries tradicionals de presentació dels Reis, actes de Carnaval, revetlles populars a l'estiu, actes de festa major, la Marató, les quines nadalenques i la revetlla de Cap d'Any.

Covid-19, la sociabilitat sota sospita

El ritme de les activitats es va interrompre bruscament el març del 2020, quan la pandèmia va obligar a aturar tota mena de sociabilitat presencial. A final del mateix any, els esdeveniments es van reprendre, tot i que amb una dinàmica irregular i poc constant, ateses les limitacions sanitàries del moment.

Ja entrats al 2021, les xifres d'activitats i esdeveniments es van començar a recuperar, tot i que el pas de la pandèmia hi havia fet estralls. El còmput d'actuacions musicals va enregistrar un increment que va arribar a la norantena de concerts al llarg de l'any, una xifra important en comparació amb la desena que es van fer el 2020. Les projeccions cinematogràfiques, en cicles o independents, també van augmentar; en aquest cas, fins a una cinquantena. En canvi, l'esbarjo relacionat amb la lectura i la narrativa,

així com les conferències i xerrades, aquell any va patir una disminució generosa, que va situar el nombre d'esdeveniments anuals en una dotzena, entre activitats de lectura o literatura i conferències. En són exemples la presentació del llibre *Les hores greus*, de l'expresident de la Generalitat Quim Torra, el 2 de març del 2021 a l'Auditori de Santa Coloma de Farners; el recital de poesia divertida a càrrec del poeta Danilo Facelli i Natàlia Quintana al Casino Olotí, anunciat per al 17 d'abril, i la presentació del llibre *Les notes del destí*, de Joan Ventura, al Teatre Casino Llagosterenc, un acte que va tenir lloc el 18 d'abril.

Aquest fet pot apel·lar a la situació postpandèmica i a la irregularitat generalitzada que encara es vivia aleshores. Novament, la programació de les diferents biblioteques, amb l'oferta virtual que van desplegar, va representar una alternativa que va repercutir en les xifres.

Més enllà d'unes dades forçosament fragmentàries perquè en l'àmbit local, per la proximitat i la població a qui s'adrecen, sovint s'utilitzen altres canals de difusió, aquest estudi serveix per aportar exemples d'una realitat cada vegada més evident. El que va començar com una experiència de suplència i autogestió del lleure i la cultura al segle XIX, tanca el cercle amb la força d'una tradició associativa que avui es posa al servei de tota la ciutadania. Els valors de solidaritat i cooperació que van inspirar la fundació de tants centres, ateneus, casinos i societats són encara ben vigents, i avui es declinen en la cooperació entre el que és públic i el que és privat, en benefici de la cohesió i el benestar.

>> Activitat organitzada per La Cate de Figueres. (Foto: ESPAI CULTURAL LA CATE DE FIGUERES)